

Mezinárodní konference: Globální ekologické změny – dopad na krajinu

O mimořádně důležité mezioborové vědecké setkání o ekologii krajiny – Landscape structures, functions and management: response to global ecological change – se podělilo Brno a Praha ve dnech 3.–7. září 2010. Důležitá akce z hlediska České republiky proto, že se konference daného rozměru konala u nás teprve podruhé. Poprvé to bylo před 12 lety v Praze (1998), ve spojení s oslavami 650. výročí založení Univerzity Karlovy. Tehdy několik renomovaných vědců obdrželo univerzitní medaile za předchozí pomoc našim pracovníkům a studentům v šancích dostat se na zahraniční instituce, zčásti ještě za minulého režimu i později např. v rámci uzavřených meziuniverzitních smluv programu Erasmus, pokud šlo o Evropu. Byli mezi nimi např. profesori Zev Naveh z Fakulty zemědělského inženýrství v izraelské Haifě, Richard T. T. Forman z Harvardské univerzity v USA, Otti Willmannsová z univerzity v německém Freiburgu nebo Henrik Balslev z univerzity v dánském Aarhusu.

Letošní konference vzešla především z aktivity české větve Mezinárodní asociace pro ekologii krajiny (International Association of Landscape Ecology, IALE), neboli České společnosti pro krajinnou ekologii (CZ-IALE), která tak zároveň oslavila 10. výročí svého vzniku. Založili ji především akademičtí pracovníci Přírodovědecké fakulty UK v Praze a Mendelovy univerzity v Brně společně s dalšími zájemci, pociťujícími institucionální hiát, resp. nechuť mezioborově se zabývat komplexitou, jakou představuje objekt zemského povrchu na vyšších škálách biosférické hierarchie. Tři roky po svém ustavení (v r. 2000) byla CZ-IALE přijata (2003) do svazku dnešních 74 vědeckých společností sdružených pod Radou vědeckých společností České republiky.

Záštitu letošního vědeckému setkání poskytl Ministerstvo životního prostředí ČR a hejtmán Jihomoravského kraje Michal Hašek. Jednací jazykem byla – jak jinak – angličtina. Počet účastníků se přiblížil k 200, počet účastnických států byl rovných 30. Zastoupena byla převážně Evropa, ale početnou výpravou se blýskla např. reprezentace z Japonska nebo Ruska (po 11 účastnících), dostavili se zástupci USA, Kanady, Nového Zélandu či Konga. Potěšující byl větší počet mladých tuzemských příspěvatelů, hlavně doktorských studentů z našich vysokých škol (nejen pořadatelských – Lesnické a dřevařské fakulty Mendelovy univerzity v Brně a Přírodovědecké fakulty UK v Praze). Domácích účastníků bylo celkem 64.

Konference byla koncipována jako meziroční spojení evropské konference IALE v Salzburgu (2009) a světového kongresu IALE v Pekingu (2011). Její hlavní téma (Krajinné struktury, funkce a management: odpověď na globální ekologickou změnu) má v historii IALE prvenství inspirované nedávno otevřenou diskuzí na webu IALE na téma účinky a adaptivní odpovědi ve vztahu ke globálním klimatickým, potažmo ekologickým změnám na krajinné úrovni. Diskuzi iniciovalo několik osobností v ekologii, na prvním místě Paul Opdam, profesor krajinné ekologie z Univerzitního výzkumného centra ve Wageningenu. Ten také předsedal plenárnímu bloku s pozvanými řečníky (další zvaní odborníci zahajovali 9 paralelních sympozií). P. Opdam přednesl trochu provokující příspěvek Adaptace krajiny na klimatickou změnu: spojení evropských politik s rozvojem krajiny na lokální úrovni. Navazující důležitý rozbor představil vedoucí Ředitelství ochrany přírodního prostředí při Evropské komisi a bývalý ministr životního prostředí Ladislav Miko – Krajina v evropské envi-

ronmentální strategii: trendy, výzvy a příležitosti. Mezi dalšími významnými řečníky byl např. Marcel Rejmánek z California University v Davisu (USA), který před svou emigrací působil na PřF UK v Praze a v současnosti je světově uznávaným badatelem v globální problematice invazních druhů. Hovořil na téma Biologické invaze: od organismů po krajiny. Bylo zajímavé zapřemýšlet o souvislostech invazí s předmětem dalšího vyžádaného referátu Dušana Drbohlava, sociálního geografa z PřF UK v Praze, na téma environmentálně vyvolaných migrací obyvatelstva. Mezi přednášejícími nemohl chybět klimatolog – dlouholetý zástupce ČR v Mezinárodním panelu pro změnu klimatu při OSN. Jan Pretel hovořil o klimatické změně projevující se v naší republice v souvislosti s celoevropským regionem. David Storch z PřF UK v rámci svého makroekologického nazírání na interakce bioty s krajinným prostředím pojednal s využitím velkého souboru prostorových ornitologických dat otázku: Existují obecné zákonitosti struktury krajiny? (Škálování prostorové distribuce, beta diverzita a species-area závislost).

Po plenární části konference se účastníci rozdělili do jednotlivých sympozií. Extrémní povodně a náhlá sucha v nezvyklých obdobích roku, prudké přechody zimy do léta, stěhování organismů napříč kontinenty, civilizační bariéry versus pohyb na dlouhou vzdálenost, ekonomické náklady na klimatické výkyvy, sociální past nepřizpůsobivosti k ekologické změně, dopady a potřeba adaptivních řešení. To je několik dílčích příkladů tematiky členěné do 9 bloků:

- Globální klimatická dynamika: výzva ke konceptuální práci v naukách o krajině.
- Ekonomická konvergence v přírodě a ve společnosti pod indukovanými tlaky klimatických a krajinných změn.
- Fyzikální, ekologické a socio-ekonomické monitorování jako nástroj ke konstrukci scénářů při změnách procesů vstupujících do krajiny obývaných lidmi.
- Krajinná geobiodiverzita a indikátory globální ekologické změny.
- Ekologické plánování, krajinný management a zelené sítě v oblastech různých klimatických zón.

Foto z archivu CZ-IALE

- Lesní a zemědělské ekosystémy: adaptivní přístupy k managementu.
- Přirozené a restaurované krajiny: jejich funkce a služby jako objekt problémově orientovaných věd.
- Otevřená krajina pro výrobu potravin a energie: Jak řešit střety s cíli ochrany přírody?
- Přízpusobení a funkční správa vodních zdrojů při změně využívání krajiny.

Z dalších řečníků demonstroval zajímavé přemostění myšlenkového světa ekologů a ekologů Almo Farina, profesor ekologie na italské univerzitě v Urbinu, zároveň autor řady učebnic využívaných v aktuálně přednášené ekosystémové a krajinné ekologii u nás. Jeho příspěvek nesl název *Obecná teorie zdrojů jako nástroj k propojení ekologie a ekonomiky*. Na to navázal český ekologicky orientovaný ekonom Josef Seják z Univerzity J. E. Purkyně v Ústí nad Labem s konceptem oceňování přírody transformovaným převážně z německého prostředí: *Integrace biotopových a ekosystémových služeb a hodnot do krajinného managementu*. V kontextu klimatických změn zasahujících Evropu se nesly příspěvky Roberta Bunce z někdejšího britského Institutu terestrické ekologie a profesora ekologie na univerzitě v Lancasteru nebo Roberta H. G. Jongmana z holandské výzkumné instituce Alterra, především o využití různorodých ekologických dat na evropském kontinentu. Oba jsou hlavními autory systému klasifikace, mapování a dlouhodobého monitoringu změn ekotopů Evropy, na němž jsme se v rámci projektu BioHab 5. rámcového projektu EU také podíleli.

Namátkou z dalších tematických bloků: souvislosti mezi problémovými okruhy krajinné ekologie a ekologie obnovy konkretizoval Karel Prach z Jihočeské univerzity, stupeň současného poznání v komplexních odpovědích druhů v krajině na měnící se klima uvedl Neil Mitchell z novozélandské univerzity v Aucklandu, Éva Konkoly-Gyuró z univerzity v Budapešti se podělila s účastníky o výsledky výzku-

mu, jak se ekologické sítě v krajině mění v čase a prostoru. Dalo by se pokračovat pestrostí subtémat od modelování rizikových faktorů třeba v agroekologii či hydrologii krajiny přes vstup bioenergetické produkce do územního plánování po analýzu ekologických nik ve vztahu k obnově fluvialních krajiny za probíhající klimatické změny. Směs teoretických i do praxe směřujících námětů docela dobře obnažila chybějící články i komunikační spoje mezi disciplínami.

Kromě sympoziálních bloků přednášek bylo v podvečer prvního konferenčního dne představeno téměř 70 plakátových sdělení, přičemž po celou dobu konání akce se hlasovalo o nejzdařilejší trojici posterů. Vítězem soutěže se stal slovenský kolega Peter Bauš, který představil analýzu dostupnosti městských parků v Bratislavě, na druhém místě se umístil Mizuki Tomita z Japonska s precizní studií struktury porostů na území chrámového komplexu Angkor v Kambodži, třetí místo obsadil Vilém Pechanec s tématem hodnocení změn krajiny pomocí analýzy ekotonů coby indikátorů krajinné struktury. Vyhlášení výsledků soutěže na galavečeři v prostředí výnného sklípku v Hustopečích představovalo příjemnou společenskou tečku.

Vítaná byla účast tří bývalých ministrů životního prostředí, a to Ladislava Mika a Rut Bízkové z ČR, ze Slovenska to byl Ladislav Miklos, který je zároveň dlouholetým aktérem v krajinně-ekologických univerzitních studiích na Slovensku a v r. 2009 byl zvolen předsedou čerstvě založené celoevropské větve IALE.

Tematické exkurze během konference směřovaly na Novomlýnské nádrže, transregionální síť biokoridorů Velatice-Horákov, do biosférické rezervace Dolní Morava a do obcí Hostětín a Tvarožná Lhota (ekologizovaná správa venkova) nedávno navštívených exkurze princem Charlesem. Postkonferenční exkurze (Průhonický park UNESCO, sídlištní suburbium, CHKO Český kras – Karlštejsko) vedli pracovníci

a doktorandi PřF UK v Praze, jakož i pracovníci ochrany přírody nebo Výzkumného ústavu Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví, v. v. i.

Ty nejlepší z přednesených příspěvků budou otištěny v časopise s mezinárodní redakční radou *Journal of Landscape Ecology* vydávaném v České republice a dále v časopise *Ecological Indicators* z Německa. Bezprostřednost setkání, jaká je vlastní typické vědecké konferenci, ovšem přinesla mnoha lidem, zejména mladým, možnost navázat nové prospěšné kontakty, čerstvou inspiraci v námětech, přísliby mezinárodních a mezioborových spoluprací nebo domluvy o spoluautorství.

Závěrem je na místě připomenout také oborový odkaz významných osobností, které působily na obou hlavních hostitelských institucích – v případě LDF Mendelovy univerzity bezesporu Aloise Zlatníka, zakladatele stanovištně-typologické školy aplikované v tuzemském lesnictví a spoluautora biogeografického členění bývalého Československa, a v případě Přírodovědecké fakulty UK Vladimíra Krajinu, který po vynucené emigraci do Kanady vytvořil na Univerzitě Britské Kolumbie ve Vancouveru biogeoklimatickou zonaci krajiny kontinentu, která mimo jiné ekologizovala kanadské lesnictví a zabránila zdevastování převážně lesního území země (poslední Krajinův žák Karel Klinka působící ve Vancouveru patřil mezi pozvané řečníky konference, ale bohužel se nemohl zúčastnit). Busta V. Krajiny na budově PřF UK v Benátské ulici a po něm pojmenovaná posluchárna uvnitř připomínají potřebnost přesahů úzkých specializací a rozhledu. Oba jmenovaní prošli ve své kariéře od hladiny taxonomické přes ekologii společenstev na krajinnou úroveň; A. Zlatník a Krajinův žák Emil Hadač zpracovávali ve vzájemném kontaktu dotýkající se území Moravy a východních Čech, když vznikalo fyto geografické členění ČR pro účely edice *Květeny ČR* v poslední čtvrtině 20. stol. – případ svého druhu rovněž krajinně-ekologické typologie a regionalizace.

Přírodní fenomény a zajímavosti západních Čech

Publikace je souborem 7 článků, které se věnují vybraným geologickým, ekologickým, botanickým a zoologickým fenoménům nejzápadnějších Čech. Cílem bylo přehledně popsat, čím jsou tyto fenomény výjimečné, přiblížit způsoby jejich studia, seznámit s dosavadním stavem poznání a ukázat místa, kde se s nimi v západních Čechách můžeme setkat. Autoři přispěvků přinášejí podrobné informace o klíčových místech historie Chebské pánve (P. Rojčík), Mnichovských hadcích (P. Tájek), fenoménu starých svědeckých stromů na místech zaniklých obcí (J. Michálek), vzácném pastevním druhu hořečku drsném Sturmově (J. Brabec), populacích celoevrop-

sky chráněného hnědáka chrastavcového (K. Zimmerman, V. Hula, Z. Fric a M. Konvička), nejzápadnější lokalitě sysla obecného v Evropě (J. Matějů a P. Schnitzero-vá) a životě západočeských populací bobra evropského (P. Cehláriková). Články obsahují zasazení daného fenoménu do evropského kontextu (historické a současné rozšíření, populační biologie a ekologie) a bohatou fotografickou dokumentaci jevů, biotopů, rostlin a živočichů.

Mezi lesy, o. s., Prostiboř a Muzeum Cheb, 2010 (www.muzeumcheb.cz), 128 str.
Doporučená cena 60 Kč

